

DÜŞÜNEN SINIFLAR İÇİN DİN KÜLTÜRÜ ve AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİ İLKOKUL 4. SINIF

Editörler: Cemal Tosun - Mizrap Polat

Yazarlar:

**Adem Güneş - Adem Korukçu - Asım Yapıcı - Aybiçe Tosun
Cemal Tosun - Davut Işıkdöğän - Halise Kader Ayata
İshak Tekin - Mizrap Polat - Musa Türkan - Mustafa Önder
Mücahit Arpacı - Remziye Ege - H. Sinem Uğurlu Bakar
Şahin Kızılabdullah - Şuayip Özdemir - Tuğrul Yürük
Yıldız Kızılabdullah - Yusuf Acuner**



**Düzeltilmiş ve
Genişletilmiş
2. BASKI**

**Editörler:**

Prof. Dr. Cemal TOSUN

Doç. Dr. Mizrap POLAT

**DÜŞÜNEN SINIFLAR İÇİN
İLKOKUL 4. SINIF DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİ**

ISBN 978-605-364-615-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2015, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları

satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Kasım 2013, Ankara

2. Baskı: Haziran 2015, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu

Dizgi-Grafik Tasarım: Ezgi Öz Dincel - Selda Tunç

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti

İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 770. Sokak No: 105/A

Yenimahalle/ANKARA

(0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Düşünen Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi - İlkokul 4. Sınıf kitabını bir din öğretimi özel yöntemleri kitabı olarak hazırladık. Hedef kitlemiz; sınıf öğretmenliği bölümlerinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim elemanları ve öğrencileri ile İlkokul 4. Sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini verecek olan sınıf ve alan öğretmenlerimizdir. Amacımız eğitim alanındaki bilimsel gelişmelere paralel olarak öğretim programlarına, ders kitaplarına ve araç gereçlerine, öğretme ortamlarının düzenlenmesine ve işletilmesine yansıyan değişimler karşısında öğretmenlerimize lisans eğitimlerinden başlayarak sürekli kullanabilecekleri bir kılavuz sunmaktır.

İlkokul 4. Sınıf DKAB Öğretim programının dayandığı beyin temelli öğrenme, sosyal öğrenme, çoklu zeka kuramı ve yapılandırmacılık yaklaşımlarının zorunlu kıldığı “öğrenci/öğrenen etkin öğretme-öğrenme süreçlerinin” planlanması uygulanması ve ölçülüp değerlendirilmesi ile ilgili yeterliklerin kazandırılması için kaynak arayışları bu kitabı ürettirdi.

Etkin öğrenen sınıflar için öğretmen yetiştiren bir özel öğretim yöntemleri dersi, öğretmen ve konu merkezli bir yaklaşım izleyemez. İzlediği durumlarda ise çoğunlukla genel öğretim bilgisini tekrarlamaktan ve bunların alan öğretiminde kullanılmasına ilişkin küçük bazı eklemelerle yetinmekten başka bir şey yapılamaz. Oysa böyle bir eğitim, içeriği ve yöntemi özel alan eğitimi olan yeterlikleri kazandırmaktan çok uzaktır. Çözüm, alanlara yönelik özel öğretim yöntemlerini öğrenci/öğrenen etkin süreçlerle kazandırmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alanı, özel öğretim yöntemleri açısından oldukça farklı yönlerde sahiptir. Bu farklılıklar uygulanacak yöntem, teknik, araç-gereçlerin yanında ve belki de bunlardan daha çok alanın içeriğinden ve algılanan değerinden kaynaklanır. Bazı öğretmenler için bu alan, sınıf öğretmenliği yeterlik algılarında sorun olmamasına rağmen, neyi, niçin, nasıl yapacaklarını bilemedikleri bir alandır. İçerikte ve yöntemde yanlış yapma kaygısı söz konusu olabilmektedir. Acaba din gibi kutsal ile ilgili bir alanın öğretiminde diğer derslerdeki öğretmenlik anlayışımı sürdürmeli miyim? Hata yapar mıyım, öğrencileri hataya sürükler miyim? Din ve ahlak gibi konularda oyun stratejisini kullanabilir miyim? Beyin fırtınası gibi herkesin aklına geleni söyleyebildiği teknikleri uygulayabilir miyim? Din konusunda da herkes kendi bilgisini yapılandırsın diye rahat hareket edebilir miyim? Benzer sorular ilkokul 4. Sınıflarda DKAB dersini üstlenen sınıf öğretmenlerimiz için önemlidir. İşte bu kitap, bu tür soruların cevabını bulmaya etkin öğrenme süreçlerini uygulayarak yardım etmek için hazırlandı.

Kitabın, sınıf öğretmenlerinin lisans eğitimlerine ilave olarak, öğretmenlikleri sürecinde de bir kılavuz, bir el kitabı olmasını düşündük, istedik. Sınıflarında düşünen, etkin ve etkinlikli öğrenen ortamlar kurmak isteyen öğretmenler, bu kitapta verilen örnek işlenişleri ve bu işlenişlerde verilen etkinlikleri aynen, kısmen örnek alarak ya da tercihen sadece fikri, yaklaşımı örnek alıp tamamen yeniden kurgulayarak yararlanabilirler.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm genel olarak ve özelde İlkokul 4. Sınıflarda DKAB öğretimi hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır. DKAB dersinin temelleri, DKAB programının eğitsel, dinsel yaklaşımları başta olmak üzere ana öğe ve özellikleri ile etkin öğrenen sınıflardaki DKAB dersinde uygulanabilecek ölçme ve değerlendirme yaklaşım, yöntem ve teknikleri bu bölümün çatısını oluşturuyor. İkinci bölüm alan bilgine ayrıldı. Sınıf öğretmenlerinin hem eğitimleri hem de öğretmenlikleri süreçlerinde bu bilgiye ihtiyaçları oldukça yüksektir. Bu ihtiyacı karşılamak üzere DKAB programının üzerine kurulduğu altı alan bu bölümde özlü olarak verilmiştir. Her alan kısaca kapsamının tamamını ve İlkokul 4. Sınıfta o alanla ilgili ünitenin muhtevasını yansıtacak şekilde işlenmiştir. Öğretim elemanları ve öğretmenler verilen alan bilgilerini ve gösterilen kaynakları kullanarak ders içeriklerini oluşturabileceklerdir. Üçüncü bölümde DKAB derslerinde kullanılacak etkinliklere yer verildi. Etkinlikler öğrenme ortamlarında kullanılacak yaklaşımlara, yöntemlere ve öğrenme içerik ve malzemelerine göre düşünülerek on grup/on başlık halinde ele alındı. Bu başlıklar şöyledir:

- Din öğretiminde metinle öğrenme
- Değer öğrenme
- Ayet ve hadislerle öğrenme
- Sure ve dua öğrenme
- Oyun yoluyla öğrenme
- Yazma, sorma araştırma yöntemi ile öğrenme
- Grupla öğrenme
- Kavram öğrenme
- Kısas, öykü ve şiir ile öğrenme
- Tartışma yoluyla öğrenme

Her bir başlıkta önce o gruba giren yaklaşım, yöntem veya içerik ve malzeme hakkında didaktik bilgi verildi. Daha sonra iki ders saati üzerine kurgulanan bir örnek işleniş üzerinden etkinlikler ortaya konuldu. Her etkinlik örnek işlenişte kullanıldığı yerde ayrı bir kutu içerisinde anlatıldı. Böylece bilgisi ve örnek uygu-

lanışı birlikte sunuldu. Örnek işleniş bitiminde ise bu tür bir kazanımın işlenişinde kullanılacak bazı etkinlik örnekleri yer aldı. Dördüncü bölümde ise Din Öğretimi Özel Yöntemleri dersinde etkin öğrenen sınıflar amacıyla gerçekleştirdiğimiz, öğrenenlerin etkin olduğu bazı ders işlenişlerine yer verdik. Bu örnekleri, öğretmen eğitiminde etkin öğrenen sınıfların gerçekleştirebildiğini göstermeleri açısından önemli gördüğümüz için kitabımıza aldık.

Kullanılan ve kullanılacak olan etkinlikler için kaynaklar belirtildi. Aynı veya benzer kaynaklara ulaşım etkinlikler bulabilirsiniz. Bazı etkinlikler ise ya uyarlandı ya da üretildi. Bunu özellikle zikrediyoruz. Çünkü konuya ve şart ve imkanlara göre her an kendiniz bir etkinlik üretebilirsiniz/üretmelisiniz.

Birlikte çalıştığımız tüm yazarlarımıza, Pegem Akademi Yayıncılık çalışanlarına ve kitabımızdan yararlanmayı tercih eden siz okurlarımıza teşekkürlerimizi sunarız.

Cemal Tosun
Mizrap Polat

SUNUŞ

NEDEN ETKİN ÖĞRENEN YA DA DÜŞÜNEN SINIFLAR?

Önce “etkin öğrenen sınıf”, “düşünen sınıf” kavramlarından başlayalım. Bu iki kavram ile aktif öğrenme arasında yakın ilişki var. Dolayısıyla başta aktif öğrenme olmak üzere, eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme konularında yazılmış eserler etkin öğrenen ve düşünen sınıf kavramlarını derinlemesine araştırmaya ve anlamaya yardımcı olur. Burada ayrıntıya girmeden şunları söyleyebiliriz: Etkin öğrenen sınıf, belirlenen ders kazanımlarına ulaşmak için, dersin tüm aşamalarında tüm sınıfın etkin, aktif olduğu öğrenme ortamıdır. Buna dersin planlanması, hazırlanması da dâhildir. Ama özellikle ders saati içinde, 3B, 5E ya da başka hangi ders saati yapılandırılması benimsenirse benimsensin, öğretmenin ve tüm öğrencilerin etkin olmaları vurgulanmak istemektedir. Etkin öğrenen sınıf için “etkinliklerle öğrenen sınıf” nitelemesi de açıklayıcı olur. Ara sıra kullandığımız düşünen sınıf kavramında da zihinsel etkin olmaya vurgu vardır. Bir başka ifade ile zihni etkin kılabilecek etkinlikler etkin öğrenen/düşünen sınıfın belirgin özelliğidir.

Etkin öğrenen sınıf kavramını tercih etmemizde, etkinlikle öğrenmeye vurgu yapma amacımız sebeplerden biri oldu. Ama asıl sebep öğrenmenin mahiyeti, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusundaki beyin temelli bilgilerdi. Öğrenmenin ön(ceki) öğrenmeler kullanılarak yeni algılananların anlamlandırılması olduğu eğitim alanında önemli bir tespittir. Bilme, bir anlam oluşturmaktır. Buna bilgi inşa etme de diyebiliriz. Her birey kendi anlamını, bilgisini, kendi zihinsel etkinliği ile kendisi oluşturmaktadır. Dolayısıyla herkesin bilgisi özeldir. Bir sınıftaki öğrencilerin anlamlarının, bilgilerinin birbirine benzerliği aynı toplumun, kültürün ve çevrenin ortak tecrübelerine dayalı oluşturdukları zihinsel şemaları ile aynı veya benzer algıları zihinsel işleme tabi tutmalarıdır. Aynı kazanım için aynı öğrenme süreçlerinden çıkan farklı anlam ve bilgiler ise muhtemel ön öğrenme farklılıkları ile kullanılan zeka türleri ve öğrenme biçimleri/stilleri arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı ileri sürülebilir. Bunu genel anlamda bireysel farklılıklar kavramıyla da ifade edebiliriz.

Etkin öğrenen insan, kendi bilgisine sahip olan insandır. İnsan çeşitli yollarla zihnine anlamlar ve bilgi ifadeleri yerleştirebilir. Örneğin ezber ve tekrar zihne anlam ve bilgi ifadeleri yerleştirmekte etkin bir yoldur. Ancak bu “anlama” ve “bilme”den farklı bir kazanımdır. Başkaları tarafından oluşturulmuş anlamların yazılı veya sözlü ifadelerinin zihne yerleştirilmesi anlama veya bilme kelimeleri ile karşılanmaz. Bu tür öğrenmeye olsa olsa

Öğrenmenin mahiyeti etkin/etkinlikle öğrenmeyi zorunlu kılar, düşünme zihinsel etkinlik olarak buna dahildir.

Etkin öğrenen sınıf etkinliklerle öğrenen sınıftır:

Öğrenme, anlam üretmedir; ön/önceki öğrenmeler kullanılarak yeni anlamların üretilmesidir.

malumat edinme denebilir. Anlama ve bilme malumat edinmeden farklı bir şeydir. Anlamanın, bilmenin malumat edinmeden farkı, anlamın, bilginin etkin kullanılmasındadır. Malumat görünce hatırlanır, sorunca söylenir türden kazanımlardır. Bunlarla öğrenildikleri biçim ve muhtevadan farklı bir durumda karşılaşırsa, ya da bir kısmı unutulursa tanınmaz ve bilinmez duruma gelebilirler. Oysa anlama ve bilme ile kazanılanlar hemen her durumda hatırlanabildikleri gibi, kalıplara gerek kalmaksızın her seferinde yeniden ifade edilebilir, açıklanabilir, yorumlanabilir, yeni durumlara uygulanabilir.

Bazı alanlar için ezberlenecek bazı malumatın varlığı inkar edilemez. DKAB açısından bakıldığında Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şahadet'ten, besmeleden başlayarak ezberlenecek önemli sayıda malumat vardır. 32 Farz, programda yer alan sureler, dualar ezberlenecek türden malumattır. Öyleyse DKAB derslerinde ya da din öğretiminin genelinde öğrenme yaklaşımı, dolayısıyla öğretme yaklaşımı açısından farklılık mı olacaktır? Hayır, öğrenme ve öğretme yaklaşımını belirleyen kazanım ve muhteva değil öğrenmenin mahiyeti hakkındaki bilgi olduğunu unutmazsak elbette hayır. Öyleyse ezberlenecek muhteva ya da ezberlenerek ulaşılabilecek kazanımlar için ne diyeceğiz? Şunları: Birincisi, kazanımların ezberle sınırlı olmamasına özen gösterilmelidir. İkincisi, ezberle edinilecek kazanımların sayı ve öncelik bakımından öğrencilerde ezberleyerek öğrenme alışkanlığını yerleştirecek şekilde olmamasına dikkat edilmelidir. Üçüncüsü sure ve dua gibi kalıp olarak ezberlenecekler dışındakilerde, ezberlenecek cümle, madde vb. ilgili materyal kullanılarak öğrenci etkinlikleri ile oluşturulmalı sonra ezberlenmelidir.

Örneğin, Abdestin farzları ve sünnetleri öğrenilecekse: İlgili ayet, hadis öğrenciyle buluşturulur. Abdest alan biri görüntülü izletilir. Öğrencilerden abdest alan kişinin yaptığı her bir hareketi listelemeleri istenir. İsimlendiremedikleri hareketlerin isimleri birlikte bulunur. Daha sonra büyük veya küçük grup etkinlikleri ile ayette yer alanlar ve almayan hareketler listelere ayrılır. Son olarak da bu listelerden birine abdestin farzları diğerine sünnetleri diyeceğiz, hangisi ve neden tartışması yapılır. Ezberleme işi bundan sonra gerçekleştirilir. Bu süreç bir etkin/etkinlikli öğrenme sürecidir. Düşünerek, yani zihinsel etkinliklerle öğrenilmiş bir süreç olacaktır. Her birey etkin olarak, düşünerek katıldığı için kendi anlamını, bilgisini oluşturma imkânı elde etmiştir. Bundan sonra gerçekleştirilecek ezber, malumat, gelecek öğrenmeler için anlamlı bir zihinsel şema özelliği gösterebilecektir.

Dördüncüsü, Sure ve dua gibi harfiyen ezberlenmesi gerekenler için de ezber öncesinde ve sonrasında etkinlikler yapılmalıdır. Bu konuda örnekleri dua ve sure öğretimi ile ilgili kısımda bulabileceksiniz.

ETKİN ÖĞRENEN SINIFLARDA DERS PLANLAMAK

Ders planlamak ya da dersi planlı yapmak önemini hiç yitirmeyecek bir eğitim ilkesidir. Öğretmen kitabı yazılması ya da programların aynı zamanda öğretmen kılavuzu olarak hazırlanması gibi durumlarda ders planı gerekmez gibi yaklaşımlar doğru sonuçlar vermeyebilir. Her ders saati özgündür, özgün planlama gerektirir. Kastettiğimiz mutlaka belli bir kalıba uygun kağıt üzerinde gösterilmiş plan değildir. Zihinde de yapılmış olabilir; bir müsvedde kağıdına karalanmış da.

Ders planlamada kullanılacak, dersin aşamalarını gösteren farklı yaklaşımlar vardır. Hangi yaklaşım benimsenirse benimsensin, dersin her aşamasında etkin öğrenme yaklaşımı uygulanabilir, uygulanmalıdır. Başka bir deyişle, dersin sadece bir aşamasında etkinlik yapmak, yaptırmak değildir, etkin öğrenen sınıfın amacı.

Bu kitapta dersi yapılandırmak için belirli bir aşamalandırma şart koşulmamıştır. Ancak, çoğunlukla 5E (Engage: GİRME, Explore: Keşfetme, Explain: Açıklama, Elaborate: Derinleştirme, Evaluate: Değerlendirme) yaklaşımının benimsendiği görülecektir. Bunun yerine 3B yaklaşımı da (Beklenti Oluşturma, Bilgi İnşaatma ve Birleştirme) benimsenebilir; ya da başka biri.

Kitabımızda daha çok kullanılan, DKAB programlarının dayandığı eğitsel yaklaşımlardan bir olan yapılandırmacı öğrenme öğretme süreçleri için de uygun görülen 5E yaklaşımı aşamalarının özellikleri hakkında şunları bilmekte, düzenlenecek etkinlikler açısından yarar vardır:

1. GİRME EVRESİ

İlgi ve merak uyandırmak,

Ön(ceki) öğrenmelerini, bilişsel şemalarını harekete geçirmek

Duyuşsal şemalarını harekete geçirmek

Neler öğreneceklerini, kazanımları fark ettirmek

Sorularının oluşmasını sağlamak

Konu ile ilgili tahmin yürütmelerini veya hipotez kurmalarını sağlamak,

2. KEŞFETME EVRESİ

Yeni öğrenmeleri kolaylaştırmak için ön öğrenmeleri, şemaları desteklemek (bilinmeyen kelime kavram, ön bilgi vb)

Ön(ceki) öğrenmeler ile yeni öğrenileceklerin karşılaşmasını sağlamak

Beklentileri gözden geçirmek, gerekirse yenilemek

Öğrencilerin tahminlerinin veya hipotezlerinin doğruluğunu test etmesini sağlamak

Materyal üzerinden anlamlar üretmek

3. AÇIKLAMA EVRESİ

Öğrencilerin ön öğrenmelerine, şemalarına dayalı farklı anlamlarını karşılaştırılmasını sağlamak

Öğrencilerin ürettiklerini bir araya toplamak ve karşılaştırmak ve genellemelere varmak

Bulunanlar ile beklentiler arasındaki farkları görmek açıklamak

4. DERİNLEŞTİRME EVRESİ

Yeni kazanılan anlam, kavram ve becerileri yeni durumlara uygulamak Ana fikirleri özetlemek, yorumlamak, eleştirmek, ilkeler üretmek

Kişisel anlamları, tepkileri paylaşmak

Kişisel anlamlar üzerinde yeniden düşünmek

5. DEĞERLENDİRME EVRESİ

Kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını test etmek

Bilgi, tutum ve becerileri kazanımlarda ön görülen düzeylere uygun olarak test etmek

Kavramları anlamlarına uygun kullanmak

İlke, fikir vb çıkarmak

Üretim ve uygulamada bulunmak

Kendini değerlendirmek

Akran değerlendirmesi yapmak

BU KİTAPTAN NASIL YARARLANABİLİRİZ?

Kitap, daha öncede belirtildiği gibi, iki hedef kitleye hitap etmek üzere yazılmıştır. Sınıf öğretmenliği eğitimi alanlar için ve sınıf öğretmenliği yapanlar için. Her iki grup için de kitabın kullanımına yönelik bazı açıklamaların yararlı olacağı düşünülmektedir.

1. Kitabın Sınıf Öğretmenliği Lisans Eğitiminde Kullanımı

Kitabımız sınıf öğretmenliği programlarında yer DKAB Öğretimi dersi için bir kaynak ve uygulama materyali niteliklerini haizdir. Bu dersi veren öğretim elemanlarımız kitapta İlkokul DKAB programı, programda yer alan alanlara yönelik özlü bilgiyi ve özel öğretim yöntemlerine yönelik uygulamalı etkinlikleri bulabileceklerdir. Bu içerikte öğrenciler açısından alan bilgisi ayrıca önem arz etmektedir. Çünkü öğretim elemanlarının geniş bilgiye sahip oldukları bu boyut öğrenciler için yenidir.

Öğretim elemanlarına kitaptan yararlanmaya yönelik önerilerimiz şunlardır:

- Kitabı baştan sona inceleyerek dönem planınızı nasıl yapacağınızı düşünerek işe başlayalım.
- İlk dersimizde dönem planımızı öğrencilerimizle birlikte, kendi ön düşüncelerimiz ve öğrencilerimizin önerileri çerçevesinde oluşturalım ve paylaşalım. Öğretim elemanı olarak kendimizin ve öğrencilerimizin üstleneceklerini sorumlulukları belirtelim ve gerekli yönergeleri verelim. Hangi haftada hangi konu, kim tarafından nasıl işlenecek belirleyelim.
- Dönem planının kurgusunun gerekçelerini amaçlarını mutlaka tartışalım.
- Kurgumuzda ilk haftaları kendimiz üstlenelim: Birinci bölümde yer alan konuları iki ya da üç hafta içinde öğretim elemanı sorumluluğunda etkinliklerle işlemeyi planlayalım.
- Takip eden üç veya dört haftayı alan bilgisi öğrenmeye ayırabiliriz. Burada öğretim elemanı sorumluluğu devam edebilir ya da gruplarla birlikte sorumluluk paylaşılabilir; ancak etkin/likli öğrenme ilkesinden taviz vermeyelim.
- Takip eden bir veya iki hafta, öğrenci sayısına göre değişir, öğrencilerin sınıf içi uygulamaları için, bir tür mikro öğretim çalışması gerçekleştirmek üzere, seçtikleri kazanımlar ve bu kazanımlara ulaştıracak strateji, yöntem, teknik ve özellikle de etkinliklerin kısa sunumu ve tartışmasına ayrılabilir. Bu işlemler için paylaşım ve yönerge ilk hafta verilmiş olmalıdır. Her öğrenci 4. Sınıf programından bir kazanımı seçecek, hazırlığını

yapacak ve sınıfta sunacaktır. Sınıf bu hazırlığı tartışacak ve eleştiri ve önerilerini getirecektir. Her sunum ve tartışma için beşer dakika ayrılabilir. Bunların sonucunda öğrenci işleyeceği ders planını netleştirecek ve mikro öğretime hazırlanacaktır. Mümkünse tüm öğrencilerin bu hazırlığı, ön paylaşımı ve mikro öğretimi yapmaları gerekir.

- Her öğrencinin kazanımı ve hazırlıkları tartışıldıktan sonra uygulamalara geçilir. Her öğrenciye kazanımını işlemek için bir süre ve arkasından gerçekleştirilenleri tartışmak ve öneriler üretmek için bir süre verilir. İşlenişlerden sonra dersin tüm aşamaları iyi ve eksik yönleri ile çeşitli etkinliklerle tartışılır.
- Öğretim elemanları bu süreçte kitabımızın öğrenciler tarafından alan bilgisi ve işleniş açısından yararlanmasında yol gösterici olabilir.
- Öğrenciler kazanımlarını gerçekleştirmek için gerekli muhtevayı kitabımızdan ve gösterilen kaynaklardan faydalanarak oluşturabilir.
- Öğrenciler strateji, yöntem ve teknikleri öğretmenlik eğitimi derslerinden edindikleri daha önceki öğrenmelerini kullanarak ve kitabımızdaki örnek işlenişleri ve etkinlikleri kullanarak belirleyebilir.
- 2. Kitabın İlkokul 4. Sınıf DKAB Dersinde Kullanımı
- Kitabımız ilkökul 4. Sınıflarda yer alan DKAB dersinde öğretmen kılavuzu olarak kullanılabilir nitelikte hazırlanmıştır. Sınıf öğretmenleri ya da alan öğretmenleri kitaptan aşağıdaki şekilde yararlanabilirler.
- Dersin ve programın mantığı ve temelleri hakkında okumalar yaparak ders ile ilgili stratejilerini kurgulayabilirler.
- Kazanımlara ulaştıracak muhteva hakkında geniş bilgiyi bulabilirler. Daha geniş bilgi için kullanılabilir kaynakları görebilirler.
- Kazanıma ulaştırabilecek etkinlikleri örnekleri ile inceleyip kendi etkinliklerini kurgulayabilirler.
- On başlık altındaki işlenişlerdeki etkinlikleri yeni başlıklar altında birleştirip yeni kurgular oluşturabilirler. Örneğin metinle çalışma işlenişinde verilmiş bir etkinliği kavram öğrenmedekilerle birlikte kullanmak gibi.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Sunuş.....	vii

1. BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1.1. DİN-AHLAK ÖĞRETİMİNİN ALANI VE HEDEFLERİ

MİZRAP POLAT

Disiplinler Arası Bir Bilim Dalı Olarak Din Eğitimi	5
Din ve Ahlak Eğitim ve Öğretiminin Muhatabı Olan İnsanı Anlama ve Onunla İletişim Kurma.....	6
Din Öğretiminde Yaklaşım Çeşitliliklerine Kısa Bir Bakış: Türkiye-Almanya Karşılaştırılması	6
Din ve Ahlak Derslerinde Metot ve Yöntem Çeşitliliği ve Değişkenliği	8
Küreselleşmenin Din Eğitim-Öğretimine Etkisi.....	9
Kaynaklar.....	14

1.2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN TEMELLERİ ÜZERİNE

MUSTAFA ÖNDER

Din ve Ahlak Eğitimi ve Öğretiminin Tarihsel Temelleri.....	18
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Felsefi Temelleri	19
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Bireysel-İnsani Temelleri	20
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Toplumsal Temelleri.....	21
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Kültürel Temelleri.....	22
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Evrensel Temelleri	22
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Hukuki Temelleri.....	22
Laiklik ve Din Öğretimi.....	23
Bazı Avrupa Ülkelerinde Din Öğretimi ve Okullarda Din Dersleri	24
AB Ülkelerinde Din Öğretimi	24
Avrupa Konseyi ve Din Öğretimi	25
Kaynaklar.....	29

1.3. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ İNCELENMESİ

ASIM YAPICI - TUĞRUL YÜRÜK

İlköğretim DKAB Öğretim Programını Tanıyalım.....	32
Programın Dinbilimsel Yaklaşımı.....	33
Programın Eğitimsel Yaklaşımı.....	36
Programın Temel Unsurları.....	38
Genel Amaçlar.....	38
Temel İlkeler.....	41
Öğrenme Alanları.....	42
Kazanımlar.....	43
Örnek Etkinlikler.....	44
Açıklamalar.....	46
Beceriler, Kavramlar ve Değerler.....	47
Kaynaklar.....	53

1.4. DİN ÖĞRETİMİNDE PLANLAMA VE ÖLÇME - DEĞERLENDİRME

YILDIZ KIZILABDULLAH - ŞAHİN KIZILABDULLAH

Din Öğretiminde Planlama, Ölçme ve Değerlendirme.....	56
Planlama.....	56
Plan Türleri.....	57
Yıllık Plan.....	57
Ünite Planı ve/veya Öğrenme Alanı Planı.....	58
Günlük Plan/Ders Planı.....	59
Ölçme ve Değerlendirme.....	59
Ölçme.....	59
Doğrudan Ölçme.....	60
Dolaylı Ölçme.....	60
Değerlendirme.....	60
Eğitimde Kullanılan Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri.....	62
Kaynaklar.....	73

2. BÖLÜM

ÖĞRENME ALANLARI BİLGİSİ

Bölüm Editörü: Mustafa ÖNDER

2.1. DİN VE DİNLER ÖĞRENME ALANI

H. YUSUF ACUNER - ADEM GÜNEŞ

Din Kavramı.....	79
Kur'an'da Din Kavramı.....	80
Dinin Kaynağı ve Din Duygusu	81
Dinin Gerekliliği ve Hayatımızdaki Yeri.....	84
Dinlerin Sınıflandırılması	86
Vahiy Kaynaklı Dinler	86
Muharref (Aslı Bozulmuş) Dinler.....	86
Muharref Olmayan (Aslı Bozulmamış) Din.....	92
Vahiy Kaynaklı Olmayan Dinler	97
Kaynaklar.....	103

2.2. İNANÇ ÖĞRENME ALANI

MUSTAFA ÖNDER

İman Ne Demektir?.....	107
İslam İnanç Esasları.....	107
Günlük Konuşmalarımızda Din ile İlgili İfadeler	108
Çevremizde Bulunan Dini sembolleri tanıyalım	114
Dini Öğrenmenin Önemi.....	115
Sübhanke Duası ve Anlamı	117
Kaynaklar.....	122

2.3. İBADET ÖĞRENME ALANI

MUSTAFA ÖNDER

İbadet Ne Demektir?.....	125
Niçin İbadet Ederiz?.....	126
İbadetin Temeli: Temizlik.....	126
İslam Dininin Temizliğe Verdiği Önem	127
Fatiha Suresi ve Anlamı	134
Kaynaklar.....	140

2.4. HZ. MUHAMMED ÖĞRENME ALANI

ŞUAYİP ÖZDEMİR

HZ. Muhammed'in Hayatı.....	143
Mekke Dönemi.....	143
HZ. Muhammed'in Doğduğu Çevre	143
HZ. Muhammed'in Soyu ve Ailesi	144
HZ. Muhammed'in Çocukluğu, Gençliği ve Evliliği	145
Vahiy Almaya Başlaması.....	146
Peygamberliğini İlanı ve İlk Müslümanlar	147
Hicret.....	149
Medine Dönemi	150
Mescidi Nebeviyi İnşa Etmesi	151
HZ. Muhammed'in Müşriklerle Mücadelesi.....	152
HZ. Muhammed'in Eğitim ve Öğretim Etkinlikleri	153
Vefatı.....	154
İnsanî Yönü	154
Peygamberlik Yönü	155
Kaynaklar.....	159

2.5. KUR'AN-I KERİM ÖĞRENME ALANI

H. YUSUF ACUNER - MUSA TÜRKAN

Kur'an-ı Kerim'in Tanımı	163
Kur'an-ı Kerim'in Vahyedilmesi	163
Kur'an-ı Kerim'in Bazı Özellikleri.....	165
Kur'an-ı Kerim'in Kitap Haline Getirilmesi ve Çoğaltılması.....	167
Kur'an-ı Kerim'in Noktalanması ve Harekelenmesi	169
Kur'an'a Olan İhtiyaç	169
Kur'an'la İlgili Bazı Temel Kavramlar	170
Kur'an-ı Kerim'de Geçen Başlıca Konular	171
Kur'an-ı Kerim'in İç Düzeni.....	172
Kaynaklar.....	176

2.6. AHLAK ÖĞRENME ALANI

MİZRAP POLAT - İSHAK TEKİN

Sevmek ve Sevilmek Bir İhtiyaçtır	182
Sevgi Allah'ın Bize Verdiği Bir Nimettir.....	184
Sevgi, Yaratana ve Yaratılanla Olumlu Bir İlişkidir.....	186
Sevginin Kapsadığı Değerler.....	187
Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Sevgidir	189
Ailemizde Birbirimizi Anlamalıyız ve Sorunlarımızı Birlikte Çözmeliyiz.....	191
İslam Sevgi ve Barış Dinidir.....	194
Kaynaklar.....	198

3. BÖLÜM ALAN ÖĞRETİMİ

3.1. METİNLE AKTİF ÖĞRENME

CEMAL TOSUN - H. SİNEM UĞURLU BAKAR

Örnek Dersi İnceleyelim	202
Dersin İşlenişi	202
Beklenti Oluşturma.....	202
Bilgi İnşa Etme.....	204
Eşli Okuma-Eşli Maddeleme	205
Sözlükten Bulalım	207
Birleştirme	208
Olaylar Treni Yapıyoruz	208
Değerlendirme.....	210
Benim Metnim	210
Canım Peygamberimizin Hayatı.....	211
Metnimi/Hikayemi Resimleştiriyorum.....	211
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	212
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?	213
6 Şapka ile Düşünelim	213
Öğrendiğini Formülleştir	214
Bulmaca Hazırlayalım	214
Acaba Ne Hakkında?	215
Örnek Olay İnceleyelim	216
Haber Metinlerinden Öğrenelim	217

3.2. DEĞER ÖĞRENME

MİZRAP POLAT

Değer Öğrenme	222
Örnek Dersi İnceleyelim	222
Dersin İşlenişi	222
Balonumun Kararı	223
Bizim Hakkımız.....	226
Açıklama.....	229
Derinleşme	229
Sonunu Sen Yaz	229
Peygamber Köşesi	232
Değerlendirme	233
Cevap Ne Olabilir?	233
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim	235
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?	236
Drama Yapalım.....	236
Karar Ağacı	237
Nedir Ne Değildir	238
Zıt Çözümler.....	239

3.3. AYET VE HADİSLERLE ÖĞRENME

REMZİYE EGE

Örnek Dersi İnceleyelim	243
Dersin İşlenişi	244
Fotoğraflar Konuşuyor	245
Fotoğraflardan Ayet ve Hadislere.....	247
Keşfetme	247
Hayal Edelim.....	248
Beyin Fırtınası	249
Birlikte Tema Buluyoruz	251
Fikir Taraması.....	253
Açıklama.....	253
Sonuç Çıkarma	254
Kartları Eşleştirme	255
Derinleşme	256
Geri Plandaki Düşünceleri Bulma	258

Değerlendirme.....	259
Özetleme.....	259
Öğrendiklerini Değerlendir.....	260
Ayet ve Hadislere Uygun Davranışlarımı Buluyorum.....	260
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	261
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?.....	261
Sen Olsaydın.....	261
Hikâye Okuma.....	262
Rol Yapıyorum.....	262
Çalışma Kâğıdı 1.....	263
Özetleme Etkinliği.....	263
Çalışma Kâğıdı 2.....	264
Öğrendiklerini Değerlendir.....	264
Çalışma Kâğıdı 3.....	265
Ayet ve Hadislere Uygun Davranışlarımı Buluyorum.....	265

3.4. SÛRE ve DUA ÖĞRETİMİ

H. SİNEM UĞURLU BAKAR

Örnek Dersi İnceleyelim.....	268
Dersin İşlenişi.....	268
I. Ders.....	268
Beklenti Oluşturma.....	268
Ne Olduğunu Bul.....	269
Bilgi İnşa Etme.....	270
Küçük Grup Çalışması.....	271
Kim Kimden/Neyden Bahsediyor?.....	272
Birleştirme.....	274
Fikir Tartışması.....	275
Değerlendirme.....	275
Eşli Okuma-Eşli Anlatma.....	276
Röportaj Yapalım.....	277
II. Ders.....	278

Bilgi İnşa Etme.....	278
Sübhaneye Duası.....	278
Birleştirme.....	279
Oku-Yaz-Paylaş.....	279
Akış Haritası.....	280
Değerlendirme.....	282
Puzzle Yapalım.....	283
Pasaparla Oynuyoruz.....	284
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	285
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?.....	287
Ritim Tutarak Öğrenelim.....	287
Reklam Hazırlayalım.....	288

3.5. OYUN YOLUYLA ÖĞRENME

HALİSE KADER AYATA

Örnek Dersi İnceleyelim.....	291
Dersin İşlenişi.....	291
İzleyici Mektubu.....	293
Keşfetme.....	295
Mutlu Aile-(Doğaçlama).....	295
Açıklama.....	296
Sorumlu muyum?.....	297
Derinleştirme.....	302
Parti.....	303
Değerlendirme.....	304
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	305
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?.....	307
Resimlere Soru.....	307
Ben Kimim? Ben Ne Yapıyorum?.....	308
“Ama Ben...”.....	309
Beni Anlatıyor.....	310
Öykümü Tamamla.....	311

3.6. YAZMA, SORMA, ARAŞTIRMA YOLUYLA ÖĞRENME

H. YUSUF ACUNER

Örnek Dersi İnceleyelim	314
Dersin İşlenişi	314
I.Ders.....	315
Beklenti Oluşturma.....	315
Bilgi İnşa Etme.....	315
II.Ders	318
Bilgi İnşa Etme.....	318
Zıt Panel	320
Sözlük/Kelime Zarfı Yapıyorum.....	323
Birleştirme	323
Öğrendiklerimi Kendim Yazıyorum.....	324
Değerlendirme	324
Kendi Cümlelerimle Anlatıyorum.....	325
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	326
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?	328
Diyalog Hazırlayalım.....	328
Günlük Tutalım	329
Kitap Hazırlayalım	330
EK-I	331
Arı-yorum	331
Arı-yorum Araştırma Raporu Formatı	334

3.7. GRUPLA ÖĞRENME

ŞUAYİP ÖZDEMİR - DAVUT IŞIKDOĞAN

Örnek Dersi İnceleyelim	336
Dersin İşlenişi	336
Beklenti Oluşturma	336
Bilgi İnşa Etme ve Birleştirme.....	337
İlkeler Çıkaralım	339
Değerlendirme	342
İlkelerimizi Drama ile Anlatalım	342
İlkelerimizi Şiir ile Anlatalım	343
İlkelerimizi Resim Yaparak Anlatalım	343
İlkelerimizi Şarkıyla Anlatalım	344
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim	345
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?	347
Broşür Hazırlayalım.....	347
Birine/Birilerine Öğret	348
Kavramımızı/İlkemizi Hikâyeleştirelim.....	349
Gazete Hazırlayalım.....	350
Kampanya Hazırlayalım.....	351

3.8. KAVRAM ÖĞRETİMİ

ADEM KORUKÇU - DAVUT IŞIKDOĞAN

Örnek Dersi İnceleyelim	354
Dersin İşlenişi	354
Beklenti Oluşturma	354
Bilgi İnşa Etme.....	355
Eşli Düşünelim-Eşli Yazalım	357
Büyük Grup Tartışması Yapalım	359
Kendi Tanımımızı Yapıyoruz.....	360
Ayetten Çıkarım Yapalım.....	362
Değerlendirme	363
Benzetelim.....	363

Sevap Çiçeği.....	364
Günah Güneşi.....	365
Çalışma Kağıdı Örneği.....	366
Peki Ya Ben?.....	367
Kavram Karikatürü Çizelim.....	368
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	368
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?.....	370
O mu, Bu mu?.....	370
Hangi Kavram Olduğunu Bul.....	370
Sessiz Sinema.....	371

3.9. KISSA, ÖYKÜ VE ŞİİR İLE ÖĞRENME

MİZRAP POLAT - AYBİÇE TOSUN

a) Dini Kaynaklardaki Kısalar ile Öğrenme.....	373
b) Edebi Kaynaklardaki Öykü ve Hikâyelerle Öğrenme.....	375
c) Nazım / Şiir ile Öğrenme.....	376
Örnek Dersi İnceleyelim.....	377
Dersin İşlenişi.....	377
Keşfetme.....	379
Açıklama.....	380
Derinleşme.....	380
Değerlendirme.....	383
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim.....	384
Hangi Etkinlikleri Kullandınız?.....	384
Kullandığımız Adımları Yöntemleri Tanıyalım.....	385
Hikâyeyi Düzenliyoruz.....	385
Acaba Ne Hakkında.....	386
Hikâyeyi İrdeliyorum.....	387
Sevgi Zinciri.....	388
Allah'ın Güzel İsimlerini Öğreniyorum.....	389

Başka Hangi Yöntem ve Araç Gereçler Kullanılabilir?	390
Konuşma Balonları	390
Yol Ayrımı	391
Resim Tiyatrosu.....	392
Ayetten/Hadisten Şiire.....	393
Boşluklar Dolmasaydı	395

3.10.TARTIŞMA YOLUYLA ÖĞRENME

MÜCAHİT ARPACI

Örnek Dersi İnceleyelim	398
Dersin İşlenişi	398
Beklenti Oluşturma.....	399
Hızlı Tur	399
Terimden Tahmin Etme	402
Bilgi İnşa Etme	405
“Ne, Nerede, Nasıl”	405
Anlamlandırma	406
Birleştirme ve Değerlendirme.....	409
Düşün-Tartış-Yaz/Oyna/Çiz-Paylaş	410
İşlediğimiz Dersi Değerlendirelim	411
Başka Hangi Etkinlikler Kullanılabilir?	413
Akvaryum	413
Kartopu.....	414
Mahkeme.....	415
Dedikodu.....	416
Kaynaklar.....	417

4. BÖLÜM

ÖRNEK ÖĞRETMEN ADAYI UYGULAMALARI

Bölüm Editörü: H. Sinem UĞURLU BAKAR

Örnek Uygulama 1.....	421
Giriş Bölümü	421
Gelişme Bölümü.....	423
Sonuç Bölümü	425
Örnek Uygulama 2.....	426
Giriş Bölümü	426
Gelişme Bölümü.....	427
Sonuç Bölümü	430
Örnek Uygulama 3.....	432
Giriş Bölümü	432
Gelişme Bölümü.....	433
Sonuç Bölümü	434
Etkinlikler Listesi.....	440
Yazar Öz Geçmişleri.....	442

1. BÖLÜM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

1.1. DİN-AHLAK ÖĞRETİMİNİN ALANI VE HEDEFLERİ

Mizrap POLAT

Başlamadan Düşün

İnsanı eğitmek ontolojik yönden değerli olan bir varlığı aynı zamanda entelektüel olarak da değerli ve yetkin kılmaktır. Din ve ahlak eğitimini, insanın kendisiyle, yaratıcısıyla ve diğer varlıkla ilişkisine barışçıl ve yapıcı bir anlam ve hedef yükleme çabası olarak da anlayabiliriz. Ahlaklanma süreci sorunlu ve kötü olarak tanımlanan bir davranıştan uzak durmanın yanında, daha güzele, daha iyiye, daha doğruya yöneltecek ve onu gerçekleştirecek bir bilinç kazanma ve bunun için çaba gösterme sürecidir. Ahlaklanma ve dindarlaşıma süreçleri birbirinin yansımalarıdır da aynı zamanda, bu nedenledir ki, Peygamber Efendimiz (s.a.s.) “*din güzel ahlaktır*” buyurmuşlardır.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi bir taraftan içinde yaşanılan zamanın ve mekânın gerçekliklerine hitap edip onları dikkate alırken, diğer taraftan zaman ve mekân üstü ideali hedefleyen ve evrensel olan bir boyuta sahiptir. Din ve ahlak eğitimi insanın özgürlüğünü kazanmasıyla beraber sorumluluğunu da bilmesini, yetkinliğini sadece çıkara değil aynı zamanda insanlığa hizmete de dönüştürebilmesini, aklını, amelini ve niyetini ahlakileştirebilmesini hedefler. Buradan hareketle diyebiliriz ki, okullardaki din ile ilgili dersler sadece bir bilgi aktarımı ve davranış eğitimi mekânı olmakla yetinmeyip, aynı zamanda bir bilinç, ruhaniyet ve duygu eğitimi ortamları olma vasfına da sahip olmalıdır.

Yukarıdaki parçanın ana fikri nedir? Düşününüz ve sınıfta tartışınız!

Anahtar Kavramlar

- * Din Eğitim ve Öğretimi
- * Batıda Din Dersleri
- * Din Eğitimi ve İnsan
- * Sosyal Çevre ve Din Öğretimi
- * Din Öğretiminde Metot
- * Küreselleşme ve Din Eğitimi

İçindekiler

- Giriş
- Disiplinler Arası Bir Bilim Dalı Olarak Din Eğitimi
- Din ve Ahlak Eğitim ve Öğretiminin Muhatabı Olan İnsanı Anlama ve Onunla İletişim Kurma
- Din Öğretiminde Yaklaşım Çeşitliliklerine Kısa Bir Bakış: Türkiye-Almanya Karşılaştırması
- Din ve Ahlak Derslerinde Metot ve Yöntem Çeşitliliği ve Değişkenliği
- Küreselleşmenin Din Eğitim-Öğretimine Etkisi
- Özet
- Kendimizi Sınayalım
- Cevap Anahtarı
- Faydalanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

Kazanımlar

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Din Eğitimi Biliminin alanını ve hedeflerini açıklayabilecek,
- sosyal ve kültürel çevre ile din öğretimi arasındaki ilişkiyi kavrayabilecek,
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin özel öğretim yöntemlerini tartışabilecek,
- ve Almanya örneğinde Batıdaki din dersleri hususunda ön bilgiye sahip olacaksınız.